

Európai
Bizottság

Tanári
segédlet

Hogyan ismerhetjük fel a
dezinformációt és mit tehetünk
ellene?

E dokumentum tartalma nem tekinthető az Európai Bizottság hivatalos állásfoglalásának.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2024

© Európai Unió, 2024

A bizottsági dokumentumok további felhasználására vonatkozó szabályokat az erről szóló, 2011. december 12-i 2011/833/EU bizottsági határozat (HL L 330., 2011.12.14., 39. o., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>) rögzíti.

Eltérő rendelkezés hiányában e dokumentum további felhasználása a Creative Commons Nevezd meg! 4.0 nemzetközi (CC BY 4.0) licencnek megfelelően engedélyezett (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.hu>). Ez azt jelenti, hogy a további felhasználás a forrás megfelelő megnevezésével és az esetleges változtatások feltüntetésével megengedett.

A nem az Európai Unió tulajdonában lévő elemek felhasználása vagy sokszorosítása érdekében közvetlenül a szerzői jog tulajdonosához kell engedélyért fordulni.

Illustrations: designed by upklyak - Freepik.com

PDF ISBN 978-92-68-13969-1 doi:10.2775/086484 NA-03-24-059-HU-N

TARTALOM

1. Bevezetés.....	4
2. „Hogyan ismerhetjük fel a dezinformációt és mit tehetünk ellene?” – prezentáció.....	8
3. Esettanulmányok.....	14
1. Esettanulmány – „Q” növekvő befolyása.....	15
2. Esettanulmány – Legyünk óvatosak! az egészségügyi hírek főcíme félrevezető lehet.....	16
3. Esettanulmány – Valódiak-e a madarak?.....	17
4. Esettanulmány – A választásokról folyó viták a közösségi médiában.....	18

1. Bevezetés

BEVEZETÉS

Ez a segédlet eszköztárat kíván adni a középiskolai tanárok kezébe, amelyek segítségével beszélgetéseket kezdeményezhetnek a diákokkal a téves információk, és különösen a dezinformáció terjedésével kapcsolatban felmerülő fontos kérdésekről. A dezinformáció egyre nagyobb problémává vált az elmúlt években, melynek célkeresztjében az egészségügy, a demokrácia, a környezet és a társadalmaink alapját képező kulturális és jogi normák állnak.

A felmerülő kérdések jelentős részére nem adható egyértelmű válasz, és e segédanyag célja nem az, hogy egyszerűen csak megtanítsuk a diákoknak, mi az igaz és mi a hamis, hanem az, hogy gondolkodásra készítessük őket az információk közvetítésének módjáról és arról, hogy milyen motivációik lehetnek azoknak, akik hamis vagy félrevezető információkat terjesztenek.

Megismertetjük velük azokat a gyakori stratégiákat, amelyekkel a dezinformációt terjesztők manipulálni próbálják közönségüket, azokat a módszereket, amelyek segítségével a médiafogyasztók elkerülhetik, hogy átverjék őket, és az is szóba kerül, hogy hogyan beszélgessünk olyanokkal, akiket megtévesztett a dezinformáció.

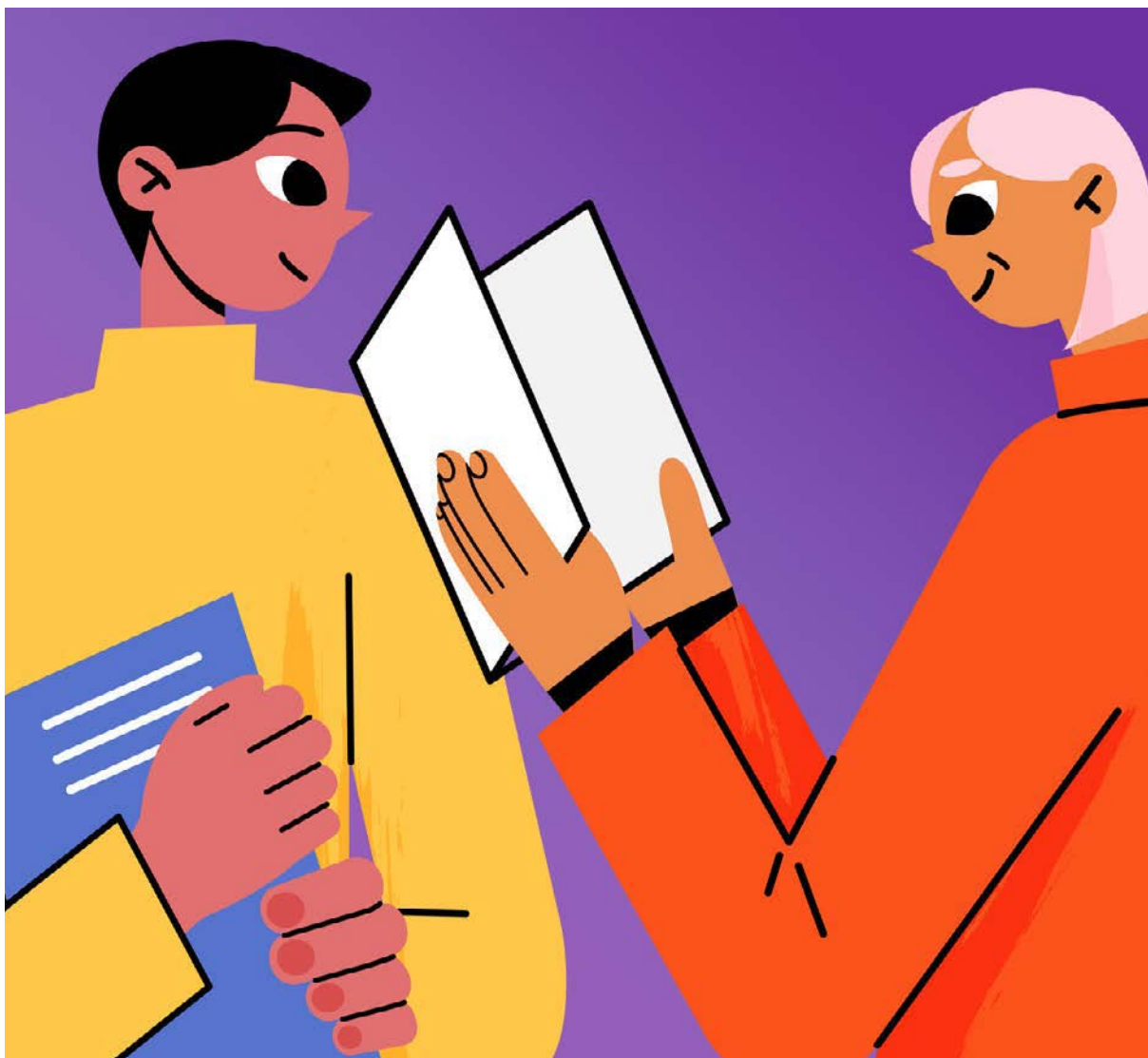
A pedagógusok kulcsfontosságú szerepet játszanak a dezinformációról folytatott párbeszédben. A dezinformációról és általában a digitális jártasságról szóló órák megtervezéséhez további források találhatóak meg a Bizottság által korábban közzétett segédanyagban: [Iránymutatások tanárok és oktatók számára a dezinformáció kezeléséről és a digitális jártasság oktatás és képzés révén történő előmozdításáról](#).

A SEGÉDLETRŐL SZÓLÓ PREZENTÁCIÓ ITT ÉRHEŐ EL EGY KATTINTÁSSAL

A SEGÉDLET TARTALMA

- **Bevezető prezentáció** (PPT-formátumban)
 - A beágyazott YouTube-videók angol/orusz nyelven állnak rendelkezésre, de az átirat elérhető fordításban.
 - A Megjegyzés részben minden dia alatt magyarázatok és leírások szerepelnek.
- **4 csoportmunkával feldolgozható esettanulmány** vitaindító kérdésekkel (e dokumentum 15–18. oldala).

MI A CÉL?

A segédlet célja, hogy megismertesse a fiatalokkal a dezinformáció jelenségét, azaz megértesse velük, hogy milyen veszélyeket rejt a dezinformáció, bemutassa, hogy a diákok hogyan tudják megvédeni magukat a dezinformációtól, valamint lehetőséget biztosítson bizonyos példák mélyrehatóbb elemzésére. A segédlet nyitott és bármelyik oktatási intézmény szabadon felhasználhatja. Más korcsoportokhoz is hozzáigazítható, de a fő célcsoportot a 15–18 év közötti tizenévesek alkotják.

HOGYAN HASZNÁLJUK?

A segédlet 1–2 tanórát fed le egy átlagos középiskolai osztályban.

A PowerPoint-prezentáció számos, videókra mutató hivatkozást tartalmaz. Egy tanóra során egy vagy két videó elegendő lehet az alap gondolat átadásához. Használhat továbbiakat is, ha belefér az időbe, vagy ha több tanóra szeretné elosztani az anyagot. A tanárra bízunk, hogy eldöntse, mely videók illenének a leginkább egy adott osztályhoz, és melyekről lehet a legérdekesebb beszélgetéseket folytatni.

MI A DEZINFORMÁCIÓ?

A tanároknak és oktatóknak szóló iránymutatásokban szereplő meghatározás szerint a dezinformáció „olyan, igazolhatóan hamis vagy félrevezető információ, amelyet gazdasági haszonszerzés vagy a nyilvánosság szándékos megtévesztése céljából hoznak létre, mutatnak be és terjesztenek”. A félretájékoztatás meghatározása: „igazolhatóan hamis információk, amelyeket nem megtévesztő szándékkal terjesztenek”.

Ez a segédlet mindenekelőtt segítséget kíván nyújtani a diákoknak a manipulatív technikák felismeréséhez és az információk értékeléséhez szükséges készségek fejlesztéséhez. A fogalom meghatározásokról további információk találhatóak a fenti iránymutatásokban, valamint az [EUvsDisinfo „Learn”](#) részében.

AZ AJÁNLOTT TEVÉKENYSÉGEKNÉL FELTÜNTETJÜK A KÖVETKEZŐKET:

! TEVÉKENYSÉG	MINIMÁLISAN SZÜKSÉGES IDŐ	▶ JAVASOLT ANYAGOK
„A dezinformáció megértése” – prezentáció (1–21. dia)	35 perc	PowerPoint-prezentáció, videók átiratai, interaktív beszélgetés
Csoportmunka (legfeljebb 5–6 fős csoportok) (23. dia)	15–25 perc	Esettanulmányok (és referenciaként PowerPoint-prezentáció)
Csoportos prezentációk és beszélgetés	Csoportonként 25 perc	Esettanulmányok

2. „Hogyan ismerhetjük fel a dezinformációt és mit tehetünk ellene?” – prezentáció

„HOGYAN ISMERHETJÜK FEL A DEZINFORMÁCIÓT ÉS MIT TEHETÜNK ELLENÉ?” – PREZENTÁCIÓ

Ha hosszabb idő áll rendelkezésre, A „Hogyan működik a dezinformáció” című rész kibővíthető (például több idő tölthető külső források megtekintésével és a különböző példák diákokkal történő megvitatásával), vagy hosszabb ideig tarthat a csoportmunka. További [tevékenységek tervezéséhez fel lehet használni a tanárok és oktatók számára a dezinformáció kezeléséről és a digitális jártasság oktatás és képzés révén történő előmozdításáról szóló bizottsági iránymutatást](#).

Fontos hangsúlyozni, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága alapvető érték az európai társadalomban. Ennek az órának nem az a célja, hogy megtanítsa a diákoknak, hogy mit „szabad” mondaniuk, hanem az, hogy felhívjuk a figyelmüket általánosságban a kritikus gondolkodásra, illetve konkrétan arra, hogy

miként kerülhetjük el, hogy áldozatává váljunk olyan személyek vagy szervezetek manipulációjának, akik (amelyek) a demokrácia, a tudomány és a mindannyiunk érdekeit szolgáló intézmények iránti bizalom aláásása érdekében hamis információkat terjesztenek. A dezinformáció elkerüléséhez alapvetően fontos az erős, független média és az egészséges demokrácia is, ahol számos különböző hang és vélemény kap teret. Nem arról van szó tehát, hogy meg akarunk nyirbálni a szólásszabadságot, hanem éppen ellenkezőleg: meg szeretnénk erősíteni azáltal, hogy megtaníttuk a diákoknak, hogyan ismerhetik fel, ha manipulálják őket.

Nem javasoljuk az „álhírek” („fake news”) kifejezés használatát, mivel azt időnként a független média bírálására használják.

Megjegyzés: A dezinformáció érzékeny téma, és a 12. oldalon található további alternatív példák közül is válogathat, ha úgy gondolja, hogy azok jobban passzolnak az Ön diákjaihoz. Egyéb, a diákok számára relevánsabb esettanulmányokat is kereshet, vagy megkérheti őket, hogy keressenek ők maguk más esettanulmányokat csoportos feladat keretében.

BEVEZETÉS 1–2. dia

→ A cél itt mindössze annyi, hogy a diákok elkezdjenek gondolkodni a dezinformációról.

MI A DEZINFORMÁCIÓ? (3–8. dia)

→ **Miért terjeszthet valaki olyan információkat, amelyek nem igazak?**

Ez jó alkalom az aktív vitára.

A hamis információkat nem feltétlenül kizárólag dezinformáció céljából terjesztik.

→ A **humoros hírek** könnyen összetéveszthetők a valódi hírekkel, különösen akkor, ha számunkra ismeretlen platformról vagy kultúrából származnak.

→ Hasonlóképpen, könnyű felülni a **féltetájékoztatásnak**, amikor az új technológiákkal (pl. 5G/6G technológiával) vagy az életet vagy egészséget fenyegető esetleges veszélyekkel (pl. Covid19) szembesülve bizonytalanságot vagy félelmet érzünk. Ezért készül például számos

hatásvizsgálati tanulmány az új technológiák vagy gyógyszerek forgalomba hozatala előtt. Az ilyen tanulmányok azonban időigényesek, és időközben mendemondák terjedhetnek el, mivel az emberek igaznak hiszik ezeket, és nem ismerik fel, hogy akaratlanul is megtévesztenek másokat, sőt akár kárt is okozhatnak másoknak (lásd a 7. diát).

→ Előfordulhat az is, hogy egyesek szándékosan terjesztenek hamis történeteket, hogy megtévesssék az embereket – ezt nevezzük **dezinformációnak**. Az elkövetők számos különböző technikát – például érzelmi manipulációt – alkalmazhatnak annak érdekében, hogy erős érzelmeket keltsenek és eltereljék a figyelmet az igazságról, például azáltal, hogy valakit azzal bíznak meg, hogy egy helyzet áldozataként mutassa be magát (lásd a 8. diát).

A cél az, hogy megértessük a diákokkal, mennyire könnyen lehet valakit megtéveszteni – **senki sem immunis ezzel szemben, és aki azt gondolja, „túl okos ahhoz, hogy átverjék”, valójában kiszolgáltatottabbá válik ettől.**

HOGYAN MŰKÖDIK A DEZINFORMÁCIÓ?

(9–14. dia)

- A nyitott, toleráns társadalom sokkal ellenállóbb a dezinformációval és a manipuláció egyéb formáival szemben; a dezinformációkat terjesztők meg akarják osztani az embereket, és kiélezik a társadalmon belüli különbségeket, illetve a meglévő konfliktusokat vagy ellentmondásokat.
- A dezinformációt terjesztők arra törekednek, hogy elárasszák az információs teret, hogy annyira összezavarjanak és túlterheljenek minket, hogy azt se tudjuk, kiben bízhatunk meg. Ehhez különböző technikákat alkalmaznak.
- A dezinformáció nagyon könnyen terjeszthető a közösségi médiában – kattintással, botokkal, kitalált történetekkel stb.
- Deepfake (mélykamu) – a mesterséges intelligencia felhasználható meggyőző hamis videók vagy képek készítésére. (videó) [További információk a mélykamuról itt.](#)
- A hagyományos médiát is használhatják dezinformációra, amint azt a Russia Today nevű orosz állami médiaplatform példája is szemlélteti, amelynek EU-szerte felfüggesztették a műsorszolgáltatási engedélyét.
- Egy rövid videó azt mutatja be, hogy a kontextusból kiragadott képek hogyan használhatók fel hamis narratíva létrehozására. (videó)

HOGYAN REAGÁLJUNK A DEZINFORMÁCIÓRA? 15–20. dia

- **Ne legyünk elhamarkodottak**, amikor dezinformációval szembesülünk – ne engedjünk a késztetésnek, hogy azonnal reagáljunk, hanem szánjunk időt a tények ellenőrzésére és a lehetséges magyarázatok mérlegelésére.
- **Hogyan ellenőrizzük a tényeket** – néhány kérdés, amelyet feltehetünk magunknak, amikor olyasmivel találkozunk, ami dezinformációnak tűnik, és olyan források, amelyek segíthetnek annak ellenőrzésében, hogy a hivatásos tényellenőrök már bebizonyították-e a történetről hogy hamis.
- **Hogyan beszélgetünk ismerőseinkkel a dezinformációról?**

MIT TESZ AZ EU? 21. dia

- Itt található további információkat [az online dezinformációval szembeni uniós fellépésről.](#)
- Az Európai Bizottságot megtalálhatja az [Instagramon](#), a [Facebookon](#) és az [X-en \(Twitteren\).](#)
- Az Európai Parlament is megtalálható az [Instagramon](#), [Facebookon](#) és az [X-en \(Twitteren\).](#)
- A legfrissebb dezinformációs esetektől és a valós eseményekről beszámolót talál az [EUvsDisinfo.eu](#) oldalon (vagy a [YouTube-on](#), a [Facebookon](#) vagy az [X-en \(Twitteren\).](#)

CSOPORTMUNKA, AMELY SORÁN A DIÁKOK MEGVITATJÁK A HAMIS INFORMÁCIÓK BIZONYOS TIPIKUS PÉLDÁIT 23. dia

Ossza legfeljebb 5–6 fős csoportokra az osztályt. Adjon meg egy-egy esettanulmányt minden csoport számára. Hagyjon mintegy 15 percet a diákoknak az esettanulmány és a kérdések elolvasására, majd újabb 20–25 percet az egyes csoportok prezentációjára és azok osztályon belüli megbeszélésére.

- Egy veszélyes új összeesküvés-elmélet miatt kialakult egy kultuszszerű mozgalom, amely sebesen terjed Európában.
- Etikátlan és félrevezető hirdetés a „hihetetlenül hatásos” X gyógyszerről.
- Valódiak a madarak? Egy konteóparódia.
- Választásokkal kapcsolatos közösségimédia-bejegyzések.

Figyelem! Nem mindegyik esettanulmány példa dezinformációra, de mindegyik releváns abból a szempontból, hogy segít fejleszteni a diákok azon képességét, hogy eligazodjanak a nem megbízható információk közepe.

Megjegyzés: Ezek a példák azonnal felhasználható anyagok, de egyéb, a diákok számára relevánsabb esettanulmányokat is kereshet, vagy megkérheti őket, hogy azonosítsanak ők maguk esettanulmányokat csoportos feladat keretében. Olyasmiket, mint amilyenek az összeesküvés-elméletek (pl. hogy a kormányok terjesztik a Covid19-et, eltitkolt UFO-k stb.), téves egészségügyi információk, kisebbségi csoportokról állított valótlanosságok stb. Hasznos lehet, ha a diákok gyors online kutatást végezhetnek a kiosztott esettanulmányokkal kapcsolatban, hogy maguk is láthassák, milyen információk lelhetők fel az interneten. A 19. és 20. dián felsorolt források további ötleteket adhatnak.

ALTERNATÍV PÉLDÁK

- [Deepfake](#), amely azt mutatja, mintha Volodimir Zelenskij ukrán elnök átadná Ukrainát Oroszországnak
- [Egy amerikai honlap tényként mutat be egy szatirikus cikket, amely azt állítja, hogy a Vatikán nyilatkozata szerint Jézus nem fog visszatérni](#)
- [A német rendőrséget azzal vádolják, hogy csak eljátszották Greta Thunberg letartóztatását – 1. hivatkozás](#)
- [A német rendőrséget azzal vádolják, hogy csak eljátszották Greta Thunberg letartóztatását – 2. hivatkozás](#)
- [Hamis képernyőfelvétel, amely egy ír újság „aszimptómás globális felmelegedésről” szóló állítólagos cikkét mutatja](#)
- [Érvelések, amelyek szerint a Hawaii felett az égen megjelenő fények képei azt bizonyítják, hogy az erdőtüzeket a lézerek okozták](#)

ÖSSZEESKÜVÉS-ELMÉLETEK

- [A Föld lapos](#)
- [Összeesküvés-elméletek Diana hercegnő haláláról](#)
- [Elvis még mindig él](#)

3. Esettanulmányok

1. ESETTANULMÁNY- „Q” NÖVEKVŐ BEFOLYÁSA

Mi a közös Barack Obamában, az Egyesült Államok egykori elnökében, Hillary Clintonban, az Egyesült Államok korábbi külügyminiszterében és elnökjelöltjében, Emmanuel Macron francia köztársasági elnökben, Lady Gaga énekesnőben, a Washington D.C.-ben működő Comet Ping Pong pizzériában, Bill Gatesben, a Microsoft alapítójában, valamint az ismert színészen, Tom Hanksben? A QAnon összeesküvés-elmélet hívei szerint mindannyian részt vesznek egy gyermekkereskedelemmel foglalkozó sátánista hálózatban, amelynek hírességek, valamint a politika és az üzleti élet elit szereplői a tagjai. Az Egyesült Államok korábbi elnökét, Donald Trumpot állítólag a hadsereg tábormokai szervezték be azzal a céllal, hogy leleplezze ezt a hálózatot, és felszámolja a hálózat tagjainak a kormányzat és a média feletti uralmát, azaz az ún. „mélyállamot”. Az elméletet egy „Q” fedőnevet használó névtelen online személy terjeszti, aki állítása szerint magas rangú tisztviselő az Egyesült Államok kormányzatában, és teljes körű hozzáférési engedéllyel rendelkezik, ezért minősített adatokba is betekinthez.

A QAnon 2017-ben a 4chanhez és a 8chanhez hasonló alternatív internetes fórumokon jelent meg, és azóta több közösségimédia-platfornon is jelentős tábora lett. A QAnon egyik legfőbb jellemzője, hogy részvételi alapú, ez tette ugyanis lehetővé az elmélet gyors terjedését: „Q” rendszeresen közzétesz információmorzsákat („Q Drops”) az üzenőfalakon, és felkéri a követőket, hogy végezzék el a saját kutatásukat a rejtély megoldásához, valamint tárják fel a különböző elméletek mögött rejlő igazságot. 2019 vége óta a QAnon az európai online webhelyeken, oldalakon, csoportokban és fiókokban is megvetette a lábát, és a helyi narratívákhoz és összefüggérendszerhez igazodva helyi mozgalmak alakultak ki, főleg Németországban, Franciaországban, Olaszországban és az Egyesült Királyságban.

[Bizonyos esetekben](#) meglévő csoportok – például Németországban egyes szélsőjobboldali mozgalmak – is beépítettek a retorikájukba QAnon-narratívákat. A Q narratíváinak középpontjában álló erős „mélyállam”

állítólag nem ismer határokat: A QAnon helyi követői a „mélyállam zsoldosainak” neveznek bizonyos európai politikusokat és az elit tagjait – például Emmanuel Macront –, és megjelentek olyan vádakkal, melyek szerint a német kormány titkos pedofíliahálózatot működtetne.

Nem meglepő módon a Covid19-világjárvány még tovább súlyosbította a helyzetet. Az embereknek otthon kellett maradniuk, sokkal több időt töltöttek az interneten, és gyakran elégedetlenek voltak a kormányuk által a járvány kezelése érdekében bevezetett korlátozásokkal és intézkedésekkel (maszkok, közösségi távolságtartás, kijárási korlátozások és utazási korlátozások).

Ezzel összefüggésben a QAnon-narratívákon belül megjelentek olyan elméletek, miszerint a koronavírus biológiai fegyver, amelyet „a mélyállam” eresztett szabadjára, illetve olyanok is, amelyek szerint a világjárvány állítólag Bill Gates terve volt, hogy tömeges oltásokra kerüljön sor, és szabályozhassa a világ népességét.

Itt lehet [megnézni egy videót a QAnonról.](#)

? VITAINDÍTÓ KÉRDÉSEK

1. Tudtok közös motívumokat találni az USA-ban és Európában terjesztett QAnon-narratívákban?
2. Mi teszi a QAnon-mozgalmat „vonzóvá” a követők szemében? Mi különbözteti meg más összeesküvés-elméletektől?
3. Tudtok említeni a történelem során más pillanatokat vagy kritikus eseményeket, amelyek hasonló, kontinenseken átívelő összeesküvés-elméletek és dezinformáció hullámaikat indították el? Mi a közös bennük?
4. A dezinformáció terjesztőinek céljairól folytatott korábbi beszélgetéseink alapján mit gondoltok, hogyan használhatók fel a QAnon-narratívák idegen hatalmak által annak érdekében, hogy Európát gyengébbnek tüntessék fel?

2. ESETTANULMÁNY– LEGYÜNK ÓVATOSAK! AZ EGÉSZSÉGÜGYI HÍREK FŐCÍME FÉLREVEZETŐ LEHET

Szerző: Robert H. Shmerling, MD, a Harvard Health Publishing vezető szakmai szerkesztője; a Harvard Health Publishing szerkesztői tanácsadó testületének tagja. 2021. november.

Találkozhatok már olyan főcímeikkel, amely megragadja a figyelmünket, de aztán maga a cikk csalódást kelt? Vagy ami még rosszabb, a drámai felvezetés teljesen megtévesztő volt? Hát igen, én is.

Egy ügyesen megfogalmazott cím nagy hatást kelthet. Gyakran csak átfutjuk a főcímet, majd eldöntjük, hogy tovább olvasunk-e vagy sem.

A [gyógyszerkutatásokról szóló médiatudósításokhoz](#) hasonlóan az egészségügyi főcímek is lehetnek megtévesztőek vagy félreérthetőek. Figyeljünk ezekre a csapdákra.

Túlértékelt vizsgálati megállapítások

- **Vizsgáltak embereket a kutatásban?** Ha egy tanulmány azt állapítja meg, hogy biztonságos és hatékony gyógyszert találtak egy komoly betegségre, az nagy horderejű hír. De mi a helyzet, ha csak egereken vizsgálták a hatást? Ha ez a fontos részlet kimarad a cikk címéből, akkor túl van dimenzionálva a tanulmány jelentősége.
- **Túl drámai.** Az orvosi kutatásokról szóló cikkek főcímében gyakoriak az olyan drámai kifejezések, mint az „áttörés” vagy az „úttörő”. A valódi áttörések azonban meglehetősen ritkák. A tudomány úgy működik, hogy az ismeretek lassan gyűlnek, és minden új megállapítás valamennyire a korábbiakra épít.
- **Túlzó következtetések.** A főcímek gyakran elrugaszkodnak a tényektől, amikor összefoglalják egy tanulmány megállapításait. Ha például a kutatók olyan új sejtípust azonosítanak a vérben, amelynek száma a betegség súlyosbodása esetén nő, felvethetik azt a kérdést, hogy az ilyen sejtek csökkentésére irányuló kezelések esetleg

megfekezhetik a betegséget. „A kutatók új kezelési módot fedeztek fel!” – harsogja a cikk címe. Persze, lehet, hogy ez majd valamikor valóra válik, de most még túlzás, mert a kutatásban egyáltalán nem vizsgálták meg a kezelési lehetőségeket.

- **A legfontosabb eredmény figyelmen kívül hagyása.** Ahelyett, hogy megvizsgálánk, hogy egy kezelés milyen hatással van a szívbetegségre, a vizsgálatok esetleg csak azt értékelik, hogy a kezelés hogyan befolyásolja az adott betegség valamilyen kockázati tényezőjét. Jó példa erre a koleszterin. Nagyon jó, ha egy gyógyszer csökkenti a koleszterinszintet, de sokkal jobb, ha csökkenti a szív- és érrendszeri betegségek és halálesetek arányát. A főcímek ritkán veszik figyelembe a „proxy” változó (például egy kockázati tényező) és a legfontosabb eredmény (például a halálozási arány) közötti jelentős különbséget.

Forrás: Harvard Health Publishing Blog, 2021. november 21., terjedelmileg szerkesztett.

?! VITAINDÍTÓ KÉRDÉSEK

1. Milyen negatív hatásai lehetnek a tudományos kutatással (különösen az orvosi kutatással) kapcsolatos túlzó vagy pontatlan főcímeeknek?
2. Tudtok mondani (vagy találni) példát olyan cikkekre, amelyek eltúlozzák a tudományos kutatások eredményeit?
3. Szerintetek az emberek akkor is elolvasnák vagy megnéznék az orvosi kutatással kapcsolatos beszámolókat, ha azok a valósághoz hűen mutatnák be a kutatási eredményeket?
4. Hogyan ügyelhetnek az emberek arra, hogy a kutatásokról szóló szenzációhajhász tudósítások ne vezessék őket félre?

3. ESETTANULMÁNY – VALÓDIAK-E A MADARAK?

Láttatok mostanában valamilyen madarat? Feltűnt rajta valami furcsa? 2017-ben „A madarak nem valódiak” táblák kezdtek felbukkanni a tüntetéseken, és a közösségi médiában is terjedni kezdett az az elmélet, amely szerint a madárnak látszó lények valójában drónok. Az elmélet terjesztői szerint a szövetségi kormány 1959 és 1971 között az Egyesült Államokban minden madarat megsemmisített, és a kormány a madarakat ezekhez a megszólaságig hasonló drónokkal helyettesítette, hogy megfigyelje a lakosságot. Azt is állítják, hogy ez más országokban is megtörtént, bár egyetlen uniós országot sem neveznek meg.

Más összeesküvés-elméletekhez hasonlóan vannak következetlenségek a hívek által megfogalmazott állításokban – írme néhány:

→ Túl gyakran landol madárürülék az autókhoz, hogy ez pusztán véletlen legyen: ez valójában folyékony nyomkövető eszköz.

→ Az emberek által fogyasztott tojás és hús igazából „100%-ban mesterséges”, és az Egyesült Államok kormánya állítja elő annak érdekében, hogy ne kezdjenek gyanakodni az emberek.

→ John F. Kennedy elnököt az Egyesült Államok kormánya azért ölette meg, mert az elnök nem akarta engedélyezni a madarak kiirtását.

Bár a mozgalom elindítója, Peter McIndoe évekig azt állította, hogy valóban hisz mindebben, az utóbbi években elismerte, hogy ez egy szatirikus összeesküvés-elmélet, amelyet a Trump elnöksége alatt terjedő összeesküvés-elméletek miatti elkeseredésében talált ki.

Bővebben a „Madarak nem valódiak” elméletről. Nem ez az egyetlen „ál” összeesküvés-elmélet – itt lehet utána nézni a bielefeldi összeesküvés-elméletnek.

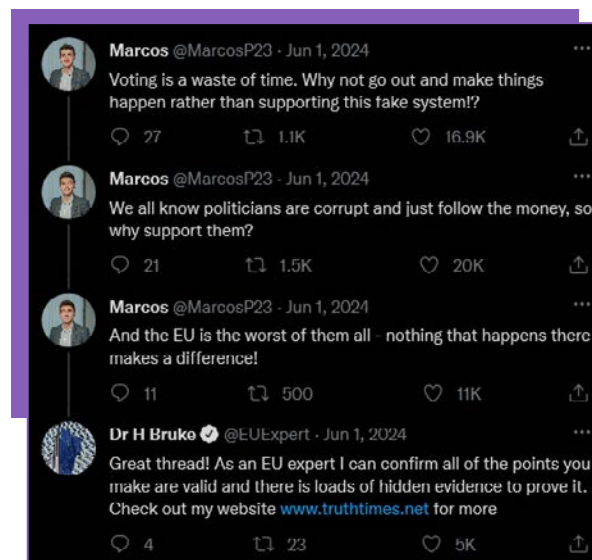
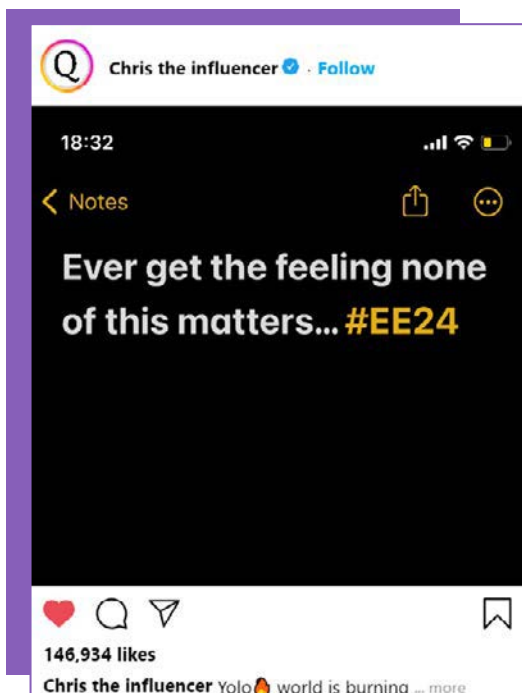

?! VITAINDÍTÓ KÉRDÉSEK

1. Szerintetek van olyan, aki tényleg elhiszi ezt az elméletet?
2. Mi a közös ebben az elméletben és az általatok ismert „igazi” összeesküvés-elméletekben?
3. Mit gondoltok, miért kezdenek az emberek hinni az összeesküvés-elméletekben?
4. Szerintetek jó módszer szatirikus összeesküvés-elmélettel küzdeni az „igazi” összeesküvés-elméletek ellen?

4. ESETTANULMÁNY– A VÁLASZTÁSOKRÓL FOLYÓ VITÁK A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN

Nézzük meg az alábbi közösségimédia-bejegyzéseket. Ezek nem valósak, de olyan posztokra épülnek, amelyek sorra megjelennek a választások előtt a közösségi médiában. Fontos szem előtt tartani, hogy minden választásnál előfordulhatnak kisebb szabálytalanságok és emberi hibák, és hogy minden uniós országban vannak rutinjeljárások az ilyen esetek ellenőrzésére. A választások azonban gyakran válnak olyan összehangoltabb dezinformáció célpontjaivá, amelyek szerint választási csalásra, választási szabálytalanságokra került sor.

A Tweetgen.com és a Zeob.com által létrehozott képek.

? VITAINDÍTÓ KÉRDÉSEK

1. Egyetértetek-e a posztokban szereplő érvek bármelyikével? Miért (nem)?
2. Szerintetek mi motiválja az embereket arra, hogy ilyesmit tegyenek közzé a közösségi médiában?
3. Szerintetek milyen hatással lehetnek az ilyen megosztások a választásokra?
4. Hogyan reagálnátok, ha egy barátotok tenne közzé ilyesmit a közösségi médiában?

Az Európai Unió
Kiadóhivatala

PDF

ISBN 978-92-68-13969-1

doi:10.2775/086484

NA-03-24-059-HU-N